

Kiruv - Hear from the boots on the ground

Shiur# 341 | Oct 15th 2021

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק א הלכה ג

כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה תמיהה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב את עצמו, ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים והוא עובד עמהם ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה, וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו, וידע שכל העולם טועים ודבר שגרם להם לטעות זה שעובדים את הכוכבים ואת הצורות עד שאבד האמת מדעתם, ב וכן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו, כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה ושיבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים, וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא אלו. כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן, והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו, ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם, וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלמוד, והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה', עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד כוכבים כמותן חוץ משבת לוי שעמד במצות אבות, ומעולם לא עבד שבט לוי עבודת כוכבים, וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחזרין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן, ומאהבת ה' אותנו ומשמרו את השבועה לאברהם אבינו עשה משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלחו, כיון שנתנבא משה רבינו ובהר ה' ישראל לנחלה הכתירן במצות והודיעם דרך עבודתו ומה יהיה משפט עבודת כוכבים וכל הטועים אחריה.

שו"ת דברי חיים יורה דעה חלק ב סימן פז

שאלה על דבר מרא דאתרן אשר עליו מוטל ולהשגיח בכל תקנות הקהל וזה איזה ימים שמדדנו המקוה בקהילתינו ונמצא חסר ותחת מ"ד אלף אצבעות ועוד איננו מחזיק כי אם ל"ג אלפים וזה משך י"ד שנים שטובלין בו הנשים והנה לא היתה אצלו שגגת תלמוד עולה זדון כי לא נעלם הי' ממנו שיעור מקוה אך בשעת המדידה נחלפה לו אמת הסוחרים הקטנה באמת הבנין הגדולה ובאשר שהוא איש כשר תם וישר ירא שמים וסור מרע הנה לבו נוקפו על תקלה זאת שיצא מתחת ידו והוא גברא בההיא פחדא יתיב ואולי ח"ו בחטא הרבים הוא נתפס והקולר תלוי בצוארו ונפשו מרה לו מאוד ועוד שגם אשתו טבלה במקוה זו וע"כ אוותה נפשו לקבל תשובה ולתקן את אשר עוות ככל אשר יושת עליו:

מכתבו הגיעני ואשר נכשלו באיסור נדה כמה שנים ע"י הוראה בטעות הנה לכאורה לפי מה דאיתא בפסחים (ע"ב ע"ב) וז"ל ור' יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור כו' עד יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה עכ"ל ואם כן בכאן נמי בני העיר שעשו על פי הוראת החכם מה הי' להם לעשות והוי כמו ביבמה דהי' יכול לשואלה אם טהורה היא ורק משום דבזיז מינה אמרינן דפטור לפי שאינו יכול לשואלה משום הכי הוי כמו אונס דפטור מכל שכן כאן שעשו על פי הוראת חכם מה הי' להם לבני העיר לעשות ולשואל הא התירו להם המקוה כן הי' נראה לכאורה:

אולם באמת אין הטעם שם משום אונס כלל והא ראיא דקיימא לן [הוריות דף ג' ע"א] דיחיד שעשה על פי הוראת בית דין חייב בקרבן וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פי"ג משגגות הל' א'] וגם יותר מזה פסקינן ביבמות [צ"ב ע"א] דדבר טעות לא מיקרי הוראה ואפילו רובם שעשו על פי בית דין חייבים בקרבן כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בשגגות [פ"ה ה"ה ופי"ד ה"ג] וכן כתב הלחם משנה שם בהדיא יעו"ש [בפ"ה] וא"כ דעל כרחך חייבין הכא בקרבן:

ואין להקשות באמת מדוע יתחייבו בעשו על פי בית דין הא אונסין נינהו זה אינו דהתורה חייבה קרבן בכ"מ יהי' שוגג באיזה אופן שיהי' ואפילו תינוק שנשבה לבין הגוים ולא ידע שיש שבת בעולם חייב [עי' שבועות ה' ע"א] דבכל גוונא חייבה התורה שוגג וכ"מ בהדיא בתוס' פסחים [ע"ג א' ד"ה שחטון] דאין זה אונס רק שגגה.

ש"ך חושן משפט סימן כה ס"ק א

מיהו נראה דהיינו דוקא לשיטת הרי"ף וסיעתו דס"ל דכל היכא דחייב מדינא דגרמי אף בטועה בדבר משנה חייב, וכל שכן להרא"ש פרק אחד דיני ממונות [פ"ד ס"ס ה'] והתוספות [סנהדרין ל"ג ע"א ד"ה השתא] ומרדכי שם [סי' תשי"ב], שכתבו דהך סוגיא דפרק אד"מ אתיא כרבנן, אבל לר' מאיר דדאין דינא דגרמי בכל ענין חייב אפילו מומחה דלא קיבלו או הדיוט וקיבלו, והן היש חולקין שהביא הרב בהג"ה בסמוך. אבל להבעל המאור פרק אד"מ [שם י' ע"ב מדפי הרי"ף] ובעל העיטור אות פסק דין דף נ"ב סוף ע"א [ע"ט ע"ד], דפסקו כרב נחמן

וכרב ששת, ומפרשים דסוגיא אזלא אליבא דר' מאיר, וכן הוא העיקר דהסוגיא אזלא אליבא דר' מאיר, וכן דעת רוב הפוסקים וכמ"ש לקמן ס"ק ה' אות ב', וגם העיקר דהלכה כר"נ וכרב ששת וכמ"ש לקמן ס"ק י"ד אות א', א"כ כי היכי דחייב בעלמא משום דינא דגרמי ואפ"ה פטור בטועה בדבר משנה ומטעם דלאו כלום עביד, ה"ה הכא. וכ"כ הנמוקי יוסף [שם י"א ע"א] בשם יש מפרשים, וכן נראה להדיא מתשובת הרשב"א [ח"ב סי' ש"ע] מביאה ב"י במחודש ג'. ואפשר היה נראה לומר דהכא כיון דאינו מומחה ולא קיבלו חשוב כמזיק ממש. ודוחק, דמדברי הרי"ף והרמב"ם גופייהו משמע דלא הוי אלא גורם להזיק, וכן הוא האמת דלא הוי מזיק ממש אלא גורם להזיק. ועוד, דמטעם שכתבו הבעל המאור והרשב"א בתשובה שם וז"ל, וטעמא דטעה בדבר משנה אפילו נשא ונתן ביד והאכילה לכלבים וא"א להחזיר פטור לשלם אפילו אינו מומחה, אפילו למאן דדאין דינא דגרמי, משום פשיעותא דבעל דין נגעו בה, **דכל טועה בדבר משנה דבר ברור הוא, וה"ל לשיולי ולגלויי טעותיה ולא ה"ל למיסרך עליה, עכ"ל**. מבואר להדיא דמטעם זה אפילו אינו מומחה ולא קיבלו עלייהו פטור, וכן מבואר יותר בבעל המאור [שם י"ב ע"א, בבא רביעאה] עיין שם, ועיין מה שכתבתי לקמן סעיף ד' ס"ק מ"ה:

ט"ז אבן העזר סימן יז ס"ק עא

ומה שכתב דהוראת בי"ד אונס הוא ולא שוגג א"כ קשה למה הצריכה תורה קרבן להציבור שחטאו ע"פ הוראת בי"ד הא אונס אין צריך קרבן כדדרשינן האדם בשבועה פרט לאונס ותו מ"ש משמעה מפי שני עדים שמת בעלה וניסת לאחר או שניסת ע"פ בי"ד דאם בא בעלה דתצא מזה ומזה כדאיתא בסמוך לפני זה ולא אמרינן דאנוסה היתה נמצא דגם בזה **אמרינן הו"ל למידק** ולמה לא אמרינן כאן הכי דמ"ש הוראת בי"ד בטעות של מיתת הבעל מהוראת בי"ד בטעות של קידושי הראשון.

רוח חיים (רב חיים וואלזין) אבות פרק א משנה ד

ואסור לו לתלמיד לקבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם. ולפעמים יהיה האמת עם התלמיד. וכמו שעץ קטן מדליק את הגדול. וזה שאמרו יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק מלשון ויאבק איש עמו שהוא ענין התאבקות מלחמה כי מלחמת מצוה היא וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ. ונשמתם בשמי מרום המחברים המפורסמים. וספריהם אתנו. הנה על ידי הספרים אשר בבתינו בתינו הוא בית ועד לחכמים אלה, הוזהרנו גם כן וניתן לנו רשות להתאבק וללחום בדבריהם ולתרץ קושייתם. ולא לישא פני איש רק לאהוב האמת. אבל עם כל זה יזהר בנפשו מלדבר בגאווה וגודל לבב באשר מצא מקום לחלוק וידמה כי גדול הוא כרבו או כמחבר הספר אשר הוא משיג עליו וידע בלבבו כי כמה פעמים לא יבין דבריו וכוונתו. ולכן יהיה אך בעונה יתירה. באמרו אם איני כדאי אך תורה היא וכו'. וזהו שאמרו הוי מתאבק כנזכר לעיל. אך בתנאי בעפר רגליהם רצה לומר בעונה והכנעה ולדון לפנייהם בקרקע:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קט

הנה מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר הלכה הוא למותר כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת וח"ו מלשתוק מי שסובר שאינו כן בין לקולא בין לחומרא. ומצד לא תענה על רב עיין בנ"י סנהדרין דף ל"ו בשם המפרשים לאו למימרא דאסור לענות על רב דאדרבה אסור לו לשתוק אלא הכי אמר קרא שראוי לעשות בענין שלא יצטרכו לענות על רב כלומר שידברו הם תחלה ולא מפני כבודו אלא שיש לחוש שמא לא ירצה התלמיד אח"כ לחלוק על הרב עיין שם, וכן משמע מפרש"י במתני' /סנהדרין/ דף ל"ב שכתב שמא יחייבנו הגדול ולא ירצו לחלוק על דבריו משמע שודאי רשאים לחלוק וגם מחוייבין כדסובר הנ"י אך שחוששין שמא לא ירצו. ולתוס' /סנהדרין/ דף ל"ו שסברי שאסור לחלוק עיין במהרש"א ומהר"מ הא סברי בלשון אחד שלא נאמר האיסור אלא בדיני נפשות ואף לפי הראשון יכולין דרך שאלה. והרמב"ם אף שבפירוש המשנה כתב אסור לנשארים לחלוק עליו מ"מ בהלכותיו בפ"א מסנהדרין ה"ו לא כתב בלשון שאסור משמע שסובר בחבורו כפי הנ"י. ולבד זה אין דין זה אלא בעמידה למנין ולא באמר הגדול הדין דרך למוד או אף דרך תשובה למעשה ולא היה בצרוף למנין וכדאשכחן כמה פעמים שהקשו התלמידים לרבם על פסק דינם והוראתם ואף שאפשר הוא מטעם התוס' משום שהוא דרך שאלה או משום שאינו בד"נ הי"ל לתוס' להביא ראיה מכאן אלא פשוט שהוא מטעם דלא נצטרפו למנין. וגם מסתבר שאין בזה"ז דין גדול ומופלא לגבי דין זה שלא לחלוק עליו. ואף שהרמ"א בחו"מ סי' י"ח כתב דטוב להתחיל מן הקטן הוא משום דלכתחלה יש עכ"פ להחמיר. ואף שזה שהוא רק לכתחלה הוא משום דאיירי בד"מ כדאיתא בסמ"ע מ"מ כיון שהוא רק דין דלכתחלה סובר דיש להחמיר גם בזה"ז שליכא דין גדול ומופלא. לכן אף אם יחשוב אותי כתר"ה לגדול רשאי לחלוק וממילא מחוייב לומר דעתו ואין מן הצורך להתנצל. אבל עכ"פ בעצם השאלה האמת כדכתבתי לאיסור.

מדרש תנחומא פרשת נח סימן ה

עשה לך תבת עצי גופר א"ר הונא בשם רבי יוסי ק"כ שנה היה מתרה הקדוש ברוך הוא בדור המבול שמא יעשו תשובה, כיון שלא עשו תשובה א"ל עשה לך תבת עצי גופר, עמד נח ועשה תשובה ונטע ארזים והיו אומרים לו ארזים אלו למה, אמר להן, הקדוש ברוך הוא מבקש להביא מבול לעולם ואמר לי לעשות תיבה כדי שאמלט בה אני וביתי, והיו משחקין ממנו ומלעיגין בדבריו והיה משקה אותן ארזין והן גדילין, והיו אומרים לו מה אתה עושה, ומשיב להן כענין הזה, והיו מלעיגין עליו, לסוף ימים קצצן והיה מנסרן והיו אומרים לו מה אתה עושה, ואומר להן כך והיה מתרה בהן, כיון שלא עשו תשובה מיד הביא עליהן מבול שנאמר וימח את כל היקום.

משנה מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

כיצד מאיימין את העדים על עדי נפשות היו מכניסין אותן ומאיימין עליהן שמא תאמרו מאומד ומשמועה עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמענו או שמא אי אתם יודעין שסופינו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה הו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן ממון ומתכפר לו דיני נפשות דמו ודם זרעיותיו תלוין בו עד סוף

העולם שכן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר (בראשית ד') דמי אחיך צועקים אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודם זרעיותיו דבר אחר דמי אחיך שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחד מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך ושלא יהו מינין אומרים הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם ושמא תאמרו מה לנו ולצרה הזאת והלא כבר נאמר (ויקרא ה') והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגומר ושמא תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר (משלי י"א) באבוד רשעים רנה:

צו

פרקי מחשבה

חסידים מספרים על הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא, שאילפם בינה ואמר: על יהודי להיות הוא עצמו, עליו לעשות את התפקיד שהוטל עליו באופן הטוב ביותר ולעבוד את ה' בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו. הוא הוסיף ואמר: אם ישאלו אותי מן השמים, רצונך, בונים, להיות אברהם אבינו ע"ה, כלומר, להתחלף עמו? אומר, ומה רבותא תהיה לך רבשי"ע אם אהיה אברהם אבינו ע"ה, ואחליף את תפקידי? בין כך ובין כך יהיה לך, אברהם אבינו אחד ובונים אחד. אמנם אם יזכו אותי משמים שאהיה בדרגת אברהם אבינו ע"ה, אז יהיו לך רבשי"ע שני אברהם אבינו, בזאת אשמח.

שפת אמת בראשית פרשת לך לך שנה תרלב

רמב"ן הקשה שנאמר לך לך בלי שנזכר מקודם חיבתו. ובזוה"ק נראה כי זה עצמו השבח ששמע זה המאמר לך לך שנאמר מהשי"ת לכל האנשים תמיד כמ"ש וי לאינון דשינתא בחוריהון ואאע"ה שמע וקיבל. וממילא נקרא רק הדיבור אליו כי הלא לא נמצא מיוחד לשמוע. רק הוא אבל בודאי זה השבח בעצמו שהי' מוכן לקבל המאמר:

Riddles of the Week

#1

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פד עמוד ב

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב. היכי דמי? אי נימא דאיכא תשעה ישראל ונכרי אחד ביניהו - רובא ישראל נינהו אי נמי פלגא ופלגא - ספק נפשות להקל.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נז עמוד ב

כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה וכו'. ר' יהושע בן לוי אמר: זו מילה שניתנה בשמיני.

רש"י שם

זו מילה - הורגנו כל היום דזימנין דמיית.

2#

ש"ך יורה דעה סימן רסה ס"ק כד

עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה משום שהתפילין הם אות והמילה ג"כ אות:

מגן אברהם סימן כה ס"ק כח

וכתב בהגמ"נ ביום שיש בו מילה אין לחלוץ עד אחר המילה:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לא סעיף א

בשבת וי"ט אסור להניח תפילין, מפני שהם עצמם אות ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם.

Last week's riddles

מגן אברהם סימן תרלט ס"ק יז

ומי שהולך באמצע סעודתו לסוכת חבירו צ"ע אם יחזור לברך דלכאורה משמע בסי' ח' סי"ב בהג"ה דצריך לברך ואף לפי מ"ש שם דא"צ לברך היינו לפי שהיה דעתו בשעת הברכה על הטלית האחר ולא הפסיק בנתיים אבל הכא ההליכה הוי הפסק כמ"ש שם ולכן נ"ל דצריך לברך לישוב בסוכה שנית עמ"ש סי' מ"ז סי"ב וכ"כ בשם ב"ה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה יד

וכיצד מצווין הן על הדינין, חייבין להושיב דינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אלו, ולהזהיר את העם, וכן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסי"ף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה, שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו, וכן נח נהרג בעד אחד ובדיין אחד בלא התראה ועל פי קרובין אבל לא בעדות אשה ולא תדון אשה להם.

מדרש תנחומא פרשת נח סימן יא

ד"א צא מן התבה אמר דוד הוציאה ממסגר נפשי (תהלים קמב) כשהיה נח בתיבה היה מתפלל תמיד הוציאה ממסגר נפשי שנא' (שם /תהלים/ לב) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, א"ל הקדוש ברוך הוא נח גזרה היה מלפני שלא תצא מן המסגר הזה עד שתשלימו י"ב חדש, וכן ישעיה אמר ה' בעת רצון עניתיך וגו' לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו (ישעיה מט) לאמר לאסורים צאו, שהיו אסורים מתשמיש המטה, למה שבשעה שהעולם ניתן בצרה ובחרבן אסור לאדם להזקק בפריה ורביה שלא יהא הקדוש ברוך הוא עוסק בחרבן העולם והוא בונה וכן עשה יוסף עד שלא באו שני בצורת נזקק לאשתו שנאמר (בראשית מא) וליוסף יולד שני בנים אימתי בטרם תבוא שנת הרעב, וכן איוב אומר בחסר ובכפן גלמוד (איוב ל) כשהחסר והכפן בא לעולם גלמוד גלה מתשמיש המטה, וכן עשה נח כשנכנס בתיבה כתיב בו ויבא נח ובניו אח"כ ואשתו ונשי בניו וכשיצא א"ל צא מן התבה אתה ואשתך ובניך וגו' מכאן אתה למד שנאסרו נח ובניו מתשמיש המטה הה"ד לאמר לאסורים צאו, לאמר לאסורים מתשמיש המטה צאו מן התבה, לאשר בחשך הגלו אלו הבהמה והחיה והעוף, מיד אמר להן ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה, א"ל נח רבון העולם שמא אתה חוזר ומביא מבול אמר ליה לאו נשבע אני שאיני מביא מבול עוד לעולם שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' וגו' ואומר כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיה נ"ד).